

Kvinnan som samlade ett folk

Berättelse

Elsa Laula föddes 1877 i en samisk familj i Vilhelminatrakten i norra Sverige. Familjen levde av renskötsel, men under hennes uppväxt fick samerna det allt svårare. Staten tog mark, och en politik som kallades "lapp ska vara lapp" bestämde hur samer fick leva. Många trodde att samerna inte själva kunde sköta sina rättigheter, vilket gjorde Elsa arg.

Som ung utbildade hon sig till barnmorska i Stockholm. Där såg hon att andra grupper organiserade sig för att förändra samhället, och hon förstod att samerna måste göra detsamma. År 1904 gav hon ut en liten bok som hette "Inför lif eller död?". I den beskrev hon hur samerna förlorade sin mark och sina rättigheter. Det var den första skrift som en samisk kvinna gav ut, och den väckte stor uppmärksamhet.

Samma år var hon med och grundade Lapparnas Centralförbund, den första samiska riksorganisationen. Tanken var att samer från olika områden skulle samarbeta i stället för att kämpa var för sig. Organisationen levde bara kort, men idén fanns kvar.

Elsa gifte sig 1908 med Thomas Pedersen, och paret tog efternamnet Renberg. De flyttade till Norge och fick så småningom sex barn. Trots att hon nu hade en stor familj fortsatte hon sitt arbete. År 1910 grundade hon Brurskanken samiska kvinneforening, den första samiska kvinnoföreningen i Norge.

Hennes största insats kom 1917. Den 6 februari samlades omkring 150 samer från både Norge och Sverige i Trondheim. Det var det första samiska landsmötet någonsin, och Elsa Laula Renberg var den som ledde det. För första gången möttes samer över riksgränsen för att tala om gemensamma frågor. Mötet visade att samerna var ett folk, även om de bodde i olika länder.

Elsa Laula Renberg dog 1931 i tuberkulos, bara 53 år gammal. Då var hon trött och fattig, och hennes arbete glömdes nästan bort under många år. Men i dag minns många henne som en av de viktigaste samiska ledarna. Den 6 februari, dagen då hon ledde det första landsmötet, firas nu som samernas nationaldag. På så sätt lever hennes kamp vidare varje år.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
same	person som tillhör samerna, ett urfolk i norra Norden
renskötsel	att äga och ta hand om renar
rättigheter	det som man har rätt till enligt lagen
organisera sig	gå samman i en grupp för att nå ett mål
barnmorska	person som hjälper kvinnor när de föder barn
skrift	en text eller liten bok som ges ut

ORD	FÖRKLARING
riksorganisation	en organisation för hela landet
landsmöte	ett stort möte med deltagare från hela landet
riksgräns	linjen mellan två länder
urfolk	ett folk som har bott i ett område mycket länge, före andra
väckte uppmärksamhet	fick många människor att lägga märke till något
insats	det viktiga arbete någon gör

Läsförståelsefrågor

1. Varför blev Elsa arg på sin tid? Välj rätt svar.
 1. För att hon inte fick utbilda sig till barnmorska
 2. För att många ansåg att samerna inte kunde sköta sina egna rättigheter
 3. För att hon ville flytta till en annan stad
2. Vad handlade hennes bok "Inför lif eller död?" om?
 1. Hur man sköter renar på rätt sätt
 2. Hur samerna förlorade mark och rättigheter
 3. Hennes eget liv som barnmorska
3. Vad var tanken bakom Lapparnas Centralförbund?
 1. Att samer från olika områden skulle samarbeta
 2. Att samer skulle flytta till städerna
 3. Att bara kvinnor skulle få vara med
4. Vad hände den 6 februari 1917?
 1. Elsa gav ut sin första bok
 2. Elsa gifte sig och bytte efternamn
 3. Det första samiska landsmötet hölls i Trondheim
5. Varför var landsmötet 1917 så betydelsefullt? Förklara med egna ord.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Elsa Laula Renberg gav ut den första skriften skriven av en samisk kvinna.
 2. Lapparnas Centralförbund fanns kvar i många årtionden.
 3. Elsa och Thomas hade sammanlagt fyra barn.
7. Vad menas med att samerna var "ett folk, även om de bodde i olika länder"?
8. Hur hedras Elsa Laula Renberg i dag? Ge ett exempel från texten.
9. Beskriv med egna ord hur Elsas tid i Stockholm påverkade hennes senare arbete.
10. Hur slutade Elsa Laula Renbergs liv?
 1. Hon blev rik och berömd som ledare
 2. Hon dog ung och fattig och glömdes nästan bort
 3. Hon flyttade tillbaka till Sverige och slutade arbeta

Diskussionsfrågor

- Varför kan det vara starkare att gå samman i en grupp än att kämpa ensam?

- Elsa fortsatte sitt arbete trots en stor familj och svåra villkor. Vad tror du gav henne kraften?
- Finns det personer i dag som kämpar för ett folks rättigheter? Ge exempel.
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv en person som du tycker har kämpat för något viktigt. Vad gjorde personen, och varför är det viktigt för dig?